

Первинний сектор господарства. Сільське господарство, аграрні відносини.

Мета: ознайомити з сутністю та значенням с\г в світі та Україні; з'ясувати особливості країн з переважанням аграрної складової в господарстві; визначити особливості аграрного виробництва залежно від рівня розвитку держави; навчити визначати та аналізувати природні та суспільні чинники формування видів с\г угідь, розміщення та напрямів аграрного виробництва, рівень землезабезпеченості; удосконалювати навички аналізу діаграм, тематичних карт.

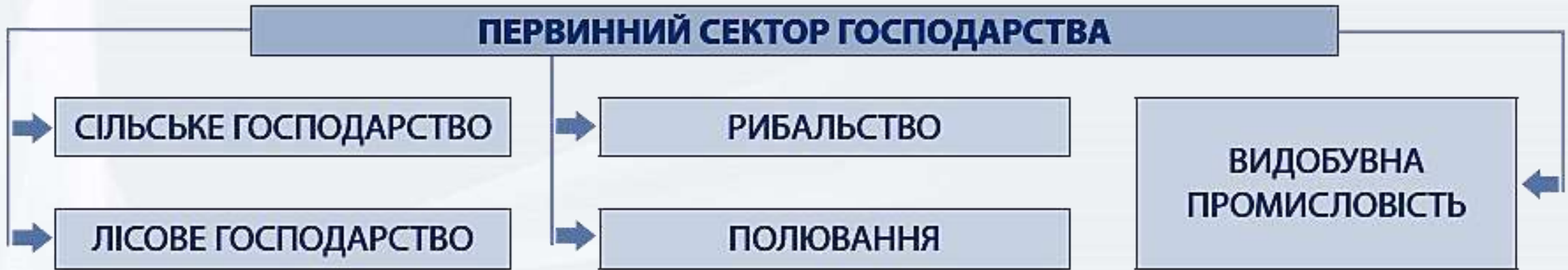
Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Обладнання : атласи, підручники, зошити, презентація

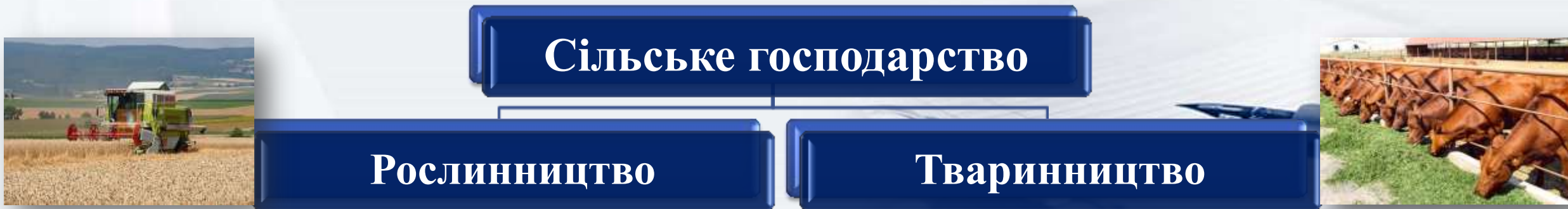

Пригадайте:

- складові первинного сектору господарства

- структуру сільського господарства

Сільське господарство, його значення

— це сукупність виробництв матеріальної сфери, яка забезпечує людей харчовими продуктами, а харчову й легку промисловість – сировиною для переробки на кінцеву продукцію

Воно тісно пов'язане зі вторинним і третинним секторами
→ забезпечує роботою не тільки селян, а й робітників інших секторів

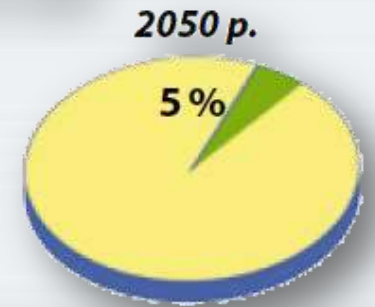
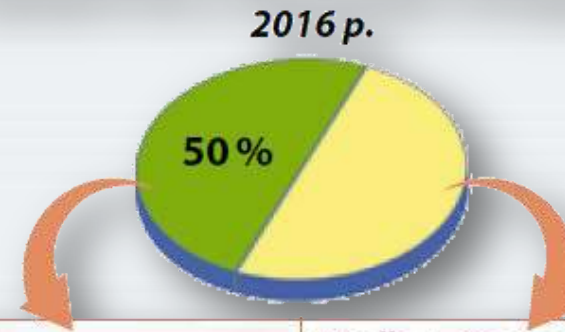
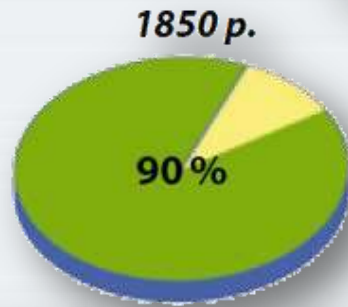
Взаємозв'язок сільського господарства з іншими секторами економіки

Галузева структура
сільського господарства

Спостерігається тенденція до скорочення зайнятих у сільському господарстві

Частка працюючих у сільському господарстві в світі

Розвинуті країни

1 фермерське господарство годує 75 – 80 осіб

Країни, що розвиваються

Селянська родина ледь може себе прогодувати

Причини:

- механізація сільського господарства, яка зумовила зростання продуктивності праці
- від сільського господарства відокремилися галузі харчової та легкої промисловості
- у деяких високоурбанізованих розвинутих країнах продовольство завозять переважно зза кордону

Роль природних чинників у розвитку й розміщенні аграрного виробництва

Природні чинники

```
graph TD; A[Природні чинники] --> B[Земельні]; A --> C[Агрокліматичні]; A --> D[Водні];
```

Земельні

Агрокліматичні

Водні

Земельні ресурси

це вся земна поверхня, придатна для проживання людини
і використання у господарській діяльності

- Важлива не кількість земельних ресурсів, а їхня якість
- Землі, що найбільше придатні для вирощування сільськогосподарських культур, зосереджені в лісових, лісостепових і степових зонах Землі

- **Землезабезпеченість** — рівень забезпечення землями
- Розраховується шляхом ділення площі земель (сільськогосподарських угідь або окремо ріллі) на кількість населення світу, країни (області).

Агрокліматичні ресурси

— це співвідношення тепла, вологи, світла,
необхідних для вирощування сільськогосподарських культур

- Визначаються географічним положенням території в межах кліматичних поясів і природних зон
- Характеризуються кількістю опадів (особливо впродовж вегетаційного періоду — частини року, коли можливі зростання і розвиток рослин), температурою повітря та її режимом, тривалістю безморозного періоду

Водні ресурси

— це придатні для використання води Землі:

річкові, озерні, морські, підземні, ґрунтові води, водосховища, лід гірських і полярних льодовиків або всі води гідросфери

Забезпеченість регіонів України місцевими водними ресурсами, тис. м³/рік на одну людину (Ромашенко та ін., 2020)¹².

- На розміщення, ефективність і спеціалізацію сільського господарства впливають і **суспільні чинники** — працересурсний, транспортний, науковий, а також історичні традиції та рівень розвитку промисловості

Аграрні відносини

— це особливий вид економічних відносин, що формуються в суспільстві стосовно землеволодіння й землекористування, а також виробництва, розподілу та споживання сільськогосподарської продукції

Головним є питання, хто володіє землею

- Держава
- Виробничі колективи (сільськогосподарські кооперативи, селянські спілки тощо)
- Підрядні та орендні формування
- Індивідуальні виробники сільськогосподарської продукції (фермери, сімейні господарства)

Аграрні відносини

```
graph TD; A[Аграрні відносини] --> B[Дрібнотоварний сектор]; A --> C[Високотоварний сектор]; B --> D[Дрібні селянські господарства]; B --> E[Латифундії]; C --> F[Плантації]; C --> G[Фермерство];
```

Дрібнотоварний
сектор

Високотоварний
сектор

Дрібні
селянські
господарства

Латифундії

Плантації

Фермерство

Дрібні селянські господарства

- Панує родинна власність на землю
- Переважають у найбідніших країнах Африки, Азії, Океанії

Фермерство

- Найбільш прогресивна форма господарювання на власних чи орендованих землях.
- Родинна ферма з використанням власної або найманої робочої сил.
- Вироблення продукції рослинництва та тваринництва на продаж.
- Застосовують сучасні технології і чутливо реагують на зміни світового ринку.

Плантації

- Великі рослинницькі господарства, що спеціалізуються на вирощуванні певних експортних культур (кави, какао, цукрової тростини, гевеї, коксової пальми, тощо)
- Мало пристосовуються до світового ринку
- Спеціалізація змінюється повільно

Латифундії

— це великий приватний маєток (земельне володіння), у якому використовували підневільну працю рабів чи, пізніше, інших, залежних від власника маєтку, верств населення

- Великі ділянки землі, що перебувають у власності поміщика, який здає у оренду селянам.
- Збереглися у ряді Латиноамериканських країн часів колонізації
- Є гальмом для сільського господарства. Тому ряд країн в результаті земельних реформ ліквідували латифундії

Аграрні відносини в Україні

У радянські часи в Україні сільськогосподарські угіддя належали державі та колективним господарствам (колгоспам), управління якими здійснювалося адміністративно-командними методами

Структура сільськогосподарських угідь України за формою власності на 01.01.2014 р.

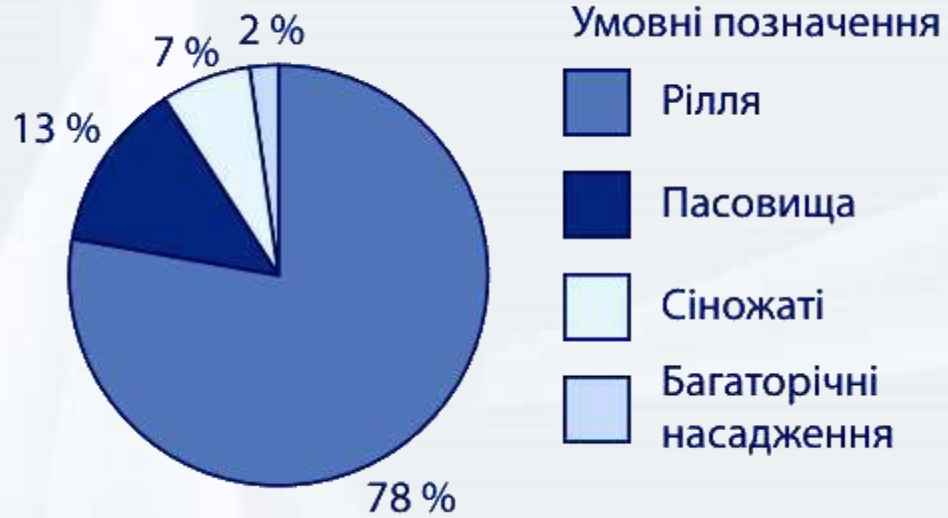
У результаті аграрної реформи поряд із колективними сільськогосподарськими підприємствами (КСП) в Україні з'явилися

- фермерські господарства,
- приватно-орендні підприємства,
- особисті селянські господарства

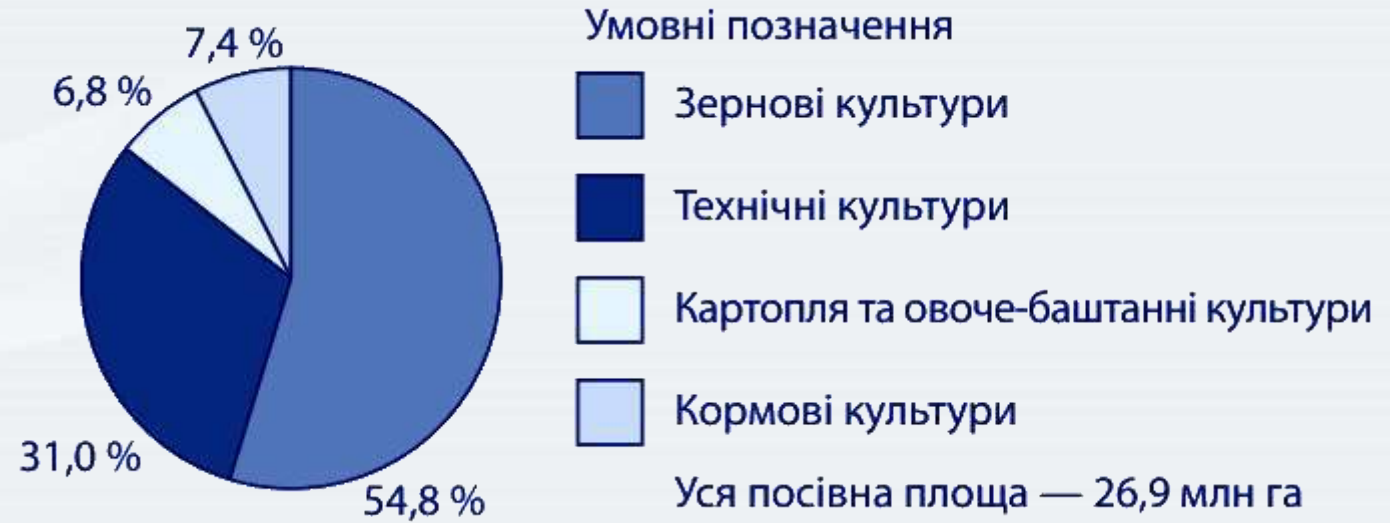
Наслідки продажу землі

Передбачувані позитивні наслідки	Можливі негативні наслідки
<ul style="list-style-type: none">◆ Підвищення товарності сільського господарства. Забезпечення стійких високих урожаїв сільськогосподарських культур і великих обсягів виробництва тваринницької продукції.◆ Розвиток сучасних господарств з інтенсивним способом господарювання.◆ Надходження великих капіталів, а з ними залучення до сільського господарства фахівців, що вміють працювати в ринкових умовах.◆ Ефективне використання земельних ресурсів.◆ Вирішення соціальних проблем села	<ul style="list-style-type: none">◆ Руйнування традиційного укладу ведення господарства.◆ небезпека продажу паїв за низькою ціною.◆ Збільшення рівня безробіття серед сільськогосподарських працівників.◆ Формування великих земельних володінь, підконтрольних одній особі.◆ Зосередження значних площ родючих земель у руках іноземців.◆ Загроза вилучення частини земель із сільськогосподарського виробництва

Структура сільськогосподарських угідь

Структура сільськогосподарських угідь України

Структура посівних площ основних сільськогосподарських культур в Україні

Підсумуємо

- Сільське господарство — це вид економічної діяльності, що займається матеріальним виробництвом: вирощуванням культурних рослин (рослинництво) та розведенням свійських тварин (тваринництво). Воно забезпечує життєдіяльність населення та продовольчу безпеку держави, дає роботу працівникам інших секторів господарства.
- На розвиток і розміщення сільського господарства найбільше впливають земельні, агрокліматичні та водні ресурси.
- Землезабезпеченість розраховується шляхом ділення площі земель (сільськогосподарських угідь або окремо ріллі) на кількість населення світу, країни (області)

Домашнє завдання

опрацювати § 11, термінологія.

Переглянути відео:

<https://www.youtube.com/watch?v=Aa8sQJTHNU>

**Повторити: Шляхи розвитку
господарства**

